

ИВАН ВАЗОВ В ДИАЛОГ С НЕМСКАТА ЛИТЕРАТУРА

Емилия Стайчева

Академичното четене в чест на чл.-кор. проф. д-р Милена Цанева е основание да припомним диалога на Иван Вазов и с немската литература. Защото знаем, че М. Цанева е идентификацията на българското вазоведение и че в широкия обхват на своите изследвания включва и този проблем – интереса на Ив. Вазов към творчеството на Хайнрих Хайне.

Опирам се на утвърдилото се в смисъла на теорията за интертекстуалността схващане, че никой текст не съществува сам за себе си, което насочва към разкриване диалога на един текст с друг, към поставяне на литературните явления в системата на литературните отношения и в наднационален план.

На фона на заниманията на Ив. Вазов предимно с руска, френска и румънска литература, интересите му към немскоезичната са по-малко познати. Авторите, привличали вниманието му, са Гьоте, Шилер и Хайне. Позната е формулировката на Вазов в писмо до д-р Кр. Кръстев от 5 февруари 1889 г., което цитира и М. Цанева: „*Колкото за мене, аз споделям Вашия ентусиазъм за Гете, но не за „Фауста“*“ му, в който философията задушва поезията, а за чудното онова създание „Херман и Доротия“, дето блика извор от висока и непостижимо сладостна поезия [...]. Наравно с Гете и Шилер ме пленява със своя висок идеализм, но от сичките ми е по-мил Хайне. Той е оставил най-дълбоко впечатление у мене“¹. Изборът на тези три имена и редът на изброяването им отговаря на философско-естетическото разбиране на поета за класическото и модерното. Именно Хайне е определян многократно в изследвания на неговото творчество като „лирик на прехода“, който придружава литературния развой в различни периоди². Пак М. Цанева отбелязва, че няколко години по-късно, през 1895 г., Ив. Вазов отново споменава Хайне, този път наред с Юго, Толстой и, в юношеството си, Сю, отговаряйки на въпроса „Кой писател предпочитате?“³. С основание тя регистрира, че докато по-късно отношението на поета към Юго не е вече толкова възторжено, към Хайне остава непроменено, като го цени в лириката наравно с Гьоте.

Една от формите, в които се проявява интересът на Ив. Вазов към споменатите имена, са художествените претворявания, които осъществява на техни произведения. Така той лично участва във въвеждането на немска литература в българския литературен живот, което ще рече, че осъществява функцията на превода като посредник в системата на световната литература. Известно е, че Вазов се запознава с творчеството на немски автори, например с това на Хайне, чрез посредничеството на руски преводи. Но това не изключва, както отбелязва